

ПРИРОДА ТА ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВАЛЮТНОГО РИЗИКУ

Анотація. Розглянуто проблеми ризику та його вплив на банківську діяльність. Розкрито поняття та визначено економічну сутність валютного ризику, форми його прояву та природу виникнення.

Аннотация. Рассмотрены проблемы риска и его влияние на банковскую деятельность. Раскрыто понятие и определена экономическая сущность валютного риска, формы его проявления и природа возникновения.

Annotation. The problem of risk and its impact on banking activities are relevant. The concept and certainly the economic substance of currency risk, defined forms of its manifestation and nature of occurrence are determined.

Ключові слова: валютний ризик, валютний курс, валютна позиція, валютне регулювання.

Найбільшої актуальності проблема валютного ризику набула у 80-х рр. і залишається актуальною на перспективу. Це пов'язано з різким зростанням обсягів міжнародних торговельних і фінансових операцій, непрогнозованими коливаннями валютних курсів, зростанням обсягів валютних спекуляцій, що спричиняє різке збільшення залежності кінцевих фінансових результатів від валютного ризику. Для українських банків врахування валютних ризиків у процесі своєї діяльності стало актуальним після оприлюднення концептуальних засад стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002 – 2011 рр., у яких зазначено, що для істотного нарощування інвестиційного потенціалу української економіки з метою реалізації структурно-інноваційної стратегії, насамперед, необхідно подолати нерозвиненість фондового ринку, інших інститутів фінансування, зокрема системи страхування валютних та інвестиційних ризиків.

Визначення сутності валютного ризику неможливе без розгляду самого поняття ризику. Ризик присутній у будь-якій діяльності людини незалежно від її специфіки. Будь-яка економічна діяльність, у тому числі банку, пов'язана із невизначеністю, ризиком, які зумовлені змінами обстановки на ринках, що значною мірою залежать від руху фінансових потоків. Більше того, проблема ризику становить головний елемент у таких областях економічної і фінансової діяльності, як страхування та банківська справа, у яких ризик виражається можливістю одержання таких небажаних результатів, як втрата прибутку або виникнення збитків.

Спроби виробити універсальне визначення ризику, яке б поєднувало як імовірність, так і величину результату дії, робилися неодноразово. Однак це виявилось досить складним внаслідок специфіки об'єкта дослідження і розходжень у відповідних критеріях.

У рамках економічної науки поняття ризику тісно пов'язане з поняттям невизначеності. Економічний ризик, з одного боку, – це розмір альтернативних витрат, а з іншого – міра якісної і кількісної оцінки впливу непередбачених подій на господарюючий суб'єкт.

Валютний ризик є частиною комерційних ризиків, до яких схильні учасники міжнародних економічних відносин, він пов'язаний з інтернаціоналізацією ринку банківських операцій, створенням транснаціональних підприємств та банківських організацій і диверсифікацією їхньої діяльності. У реальному житті валютні курси дуже рідко вдається більш чи менш довго втримати на одному й тому самому рівні.

Для визначення економічної сутності поняття "валютний ризик" зробимо аналіз самого поняття. У переважній більшості випадків у фінансово-економічній літературі зустрічається інтерпретація валютного ризику винятково як негативного явища:

валютний ризик – це ризик потенційних збитків від зміни валютних курсів [1, с. 86];

валютний ризик – потенційні збитки, що можуть виникнути внаслідок несприятливої зміни курсів іноземних валют стосовно національної валюти протягом певного періоду часу за умови наявності відкритої валютної позиції або за наявності грошових потоків в іноземній валюті [2, с. 118];

валютний ризик – імовірність для банку грошових збитків або зменшення вартості капіталу внаслідок несприятливих змін валютних курсів у період від придбання до продажу позицій у валюті [3, с. 226];

валютний ризик – це можливість грошових втрат суб'єктів валютного ринку внаслідок коливань валютних курсів [4, с. 5];

валютний ризик – це ризик потенційних збитків від коливання обмінних курсів [5, с. 87];

валютний ризик – це передусім загроза втрат, пов'язаних зі зміною курсів іноземних валют під час здійснення угод з їх купівлі-продажу [6, с. 124].

Подібні тлумачення категорії валютного ризику не відображають всієї специфіки, властивої цінним ризикам. Не всі науковці погоджуються з однозначністю негативних наслідків валютного ризику. Так, Коцин О. Є. характеризує валютний ризик як ризик, пов'язаний з можливістю одержання і збитку, і прибутку внаслідок коливання курсу валют як у несприятливий бік, так і в сприятливий [7, с. 16].

Аналізуючи визначення валютного ризику та виходячи із сутності валютного ризику, можна виділити три основні його складові:

ризик зміни валютного курсу – ризик знецінення вкладень в іноземну валюту унаслідок непередбаченої зміни обмінного курсу;

ризик відкритої валютної позиції, що виникає в разі невідповідності обсягів активів банку і його зобов'язань в іноземній валюті.

Вираженням величини валютного ризику можуть слугувати його наслідки, що визначаються, з одного боку, як результат реалізації загрози, котра перешкоджає досягненню цілей і в остаточному підсумку виражається у масштабах втрат банку; з іншого – як результат реалізації шансу, що сприяє досягненню цілей і в остаточному підсумку виражається в масштабах доходів банку. Наведені компоненти взаємопов'язані та взаємодоповнювальні. Неврахування хоча б однієї складової стоїть на заваді отриманню комплексного уявлення про валютний ризик.

Виходячи з цього уявляється логічним виділити три форми прояву валютного ризику: позитивний ризик, нейтральний ризик та негативний ризик, що, у свою чергу, викликає необхідність проведення оцінки величини відповідного ризику. Валютний ризик треба ідентифікувати як похідну від будь-якого непередбаченого відхилення (позитивного чи негативного) фактичної величини від значення, що очікувалося. Позитивний ризик означає, що в результаті сприятливої зміни валютного курсу банк може одержати додатковий, не передбачений раніше прибуток. При нейтральному ризику зміни валютного курсу не дають банку додаткових прибутків чи збитків, тобто фактичне значення валютного курсу збігається з раніше очікуваним (прогнозованим) курсом. Негативний ризик означає, що несприятливі зміни валютного курсу можуть принести по відповідній відкритій валютній позиції збитки.

Наук. керівн. Дзеніс В. О.

Література: 1. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. ; за ред. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2008. – 599 с. 2. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посібн. / Сало І. В., Криклій О. А. – Суми : Університетська книга, 2009. – 314 с. 3. Колодізев О. М. Ситуаційне моделювання банківської діяльності : конспект лекцій / Колодізев О. М., Міщенко О. Г. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 140 с. 4. Редхэд К. Управление финансовыми рисками / Редхэд К., Хьюс С. ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 288 с. 5. Береславська О. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції : навч. посібн. / Береславська О. І., Наконечний О. М. – К. : КНЕУ, 2009. – 392 с. 6. Рязанова Н. С. Міжнародні фінанси : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення / Рязанова Н. С. – К. : Вид. КНЕУ, 2010. – С. 56. 7. Коцин О. Е. Причины возникновения валютных рисков и их классификация / Коцин О. Е. // Организационно-экономические основы банковского менеджмента : сб. статей. – Томск : Изд. Томск. ун-та, 2008. – Вып. 5.